

PRITARTA
Lietuvos banko valdybos
2017 m. spalio 10 d. posėdyje
(protokolas Nr. 01-32)

LIETUVOS BANKO POZICIJA DĖL VIRTUALIŲJŲ VALIUTŲ IR PIRMINIO VIRTUALIŲJŲ VALIUTŲ ŽETONŲ PLATINIMO

Lietuvos bankas, analizuodamas finansų rinkos dalyvių ar jais ketinančių tapti subjektų verslo modelius, susijusius su virtualiosiomis valiutomis, įvertinęs Europos bankininkystės institucijos (EBI) (angl. *European Banking Authority*) ir Europos Centrinio Banko (ECB) (angl. *European Central Bank*) poziciją virtualiųjų valiutų klausimais, taip pat virtualiųjų valiutų keliamas rizikas ir vadovaudamasis Lietuvos banko įstatymo 42 straipsnio 5 dalimi, parengė poziciją dėl virtualiųjų valiutų ir pirminio virtualiųjų valiutų žetonų platinimo (angl. ICO – *Initial Coin Offering*, ICO). Pozicija skirta potencialiems ir esamiems finansų rinkos dalyviams¹ (toliau – finansų rinkos dalyviai, arba FRD), taip pat subjektams, siekiantiems Lietuvoje vykdyti pirminį virtualiųjų valiutų žetonų (toliau – žetonų) platinimą arba sudaryti galimybę Lietuvos investuotojams investuoti į šios rūšies produktus. Pažymėtina, kad ši pozicija negali būti vertinama kaip oficialus teisės aktų aiškinimas. Kadangi Lietuvos bankas atitinkamus sprendimus priima atsižvelgdamas į konkrečių faktinių aplinkybių visumą, ši pozicija taip pat negali būti vertinama kaip Lietuvos banko sprendimas konkrečiu atveju.

Virtualioji valiuta – tai neregamentuoti ir nereguliuojami skaitmeniniai pinigai, kuriuos galima naudoti kaip atsiskaitymo priemonę, tačiau šiuos pinigus į apyvartą išleidžia ir garantuoja ne centrinis bankas (Europos bankininkystės institucija, 2013 m.²). Galimos įvairios virtualiosios valiutos formos: nuo valiutos, naudojamos internetinių kompiuterinių žaidimų aplinkoje ir socialiniuose tinkluose, iki atsiskaitymo priemonės, kurią galima naudoti ir realiame gyvenime. Be to, virtualiosios valiutos naudojamos ne tik atsiskaitymo tikslais, bet gali apimti kaupimo priemones taupymo arba investavimo tikslais, pavyzdžiui, išvestines finansines priemones, biržos prekes ar vertybinius popierius.

I. DĖL FINANSINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO VEIKLOS ATSKYRIMO NUO VEIKLOS, SUSIJUSIOS SU VIRTUALIOSIOMIS VALIUTOMIS

2014 m. sausio 31 d. Lietuvos bankas, vadovaudamasis EBI išpėjimu dėl virtualiųjų valiutų, paskelbė poziciją³, kuria išpėjo vartotojus apie galimas virtualiųjų valiutų rizikas. 2014 m. liepos 16 d. Lietuvos bankas, vadovaudamasis EBI nuomone dėl virtualiųjų valiutų⁴, pasiūlė kredito įstaigoms, mokėjimo įstaigoms ir elektroninių pinigų įstaigoms susilaikyti nuo virtualiųjų valiutų pirkimo, laikymo ar pardavimo, siekiant sumažinti riziką, kylančią dėl virtualiųjų valiutų schemų ir reguliuojamų finansinių paslaugų sąveikos, įskaitant rizikas, susijusias su pinigų plovimu ir kitais finansiniais nusikaltimais ir su rinkos dalyvių, dalyvaujančių virtualiųjų valiutų schemose, finansinio pajėgumo neaiškumu ir neapibrėžtumu⁵. Lietuvos bankas taip pat yra pateikęs atsakymus

¹ Finansų rinkos dalyviai – Lietuvos banko prižiūrimi finansų rinkos dalyviai, nurodyti Lietuvos banko įstatymo 42 straipsnio 1 dalyje.

² http://www.lb.lt/uploads/documents/files/musu-veikla/finansu-rinkos-dalyviu-prieziura/naudinga-informacija/n17656_eba_2013_01030000_lt_tra1_track.pdf

³ http://www.lb.lt/lietuvos_bankas_perspeja_del_virtualiu_valiutu_naudojimo

⁴ <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/657547/EBA-Op-2014-08+Opinion+on+Virtual+Currencies.pdf>

⁵

http://www.lb.lt/eba_siulo_galimus_reikalavimus_del_virtualiu_valiutu_reguliovimo_rezimo_ir_teikia_patarima_finansu_istaigoms_del_siu_valiutu_isigijimo_laikymo_ar_pardavimo

atskiriems finansų rinkos dalyviams, informuodamas, kad veikla, susijusi su virtualiosiomis valiutomis nėra suderinama su finansinių paslaugų teikimu, todėl veikla, susijusi su virtualiosiomis valiutomis turėtų būti atskirta nuo mokėjimo įstaigos arba elektroninių pinigų įstaigos veiklos.

Atsižvelgdamas į aptariamo klausimo aktualumą finansų rinkos dalyviams, siekdamas formuoti vienodą finansų rinkos dalyvių praktiką dėl jų vykdomos finansinių paslaugų teikimo veikos atskyrimo nuo veiklos, susijusios su virtualiosiomis valiutomis, Lietuvos bankas pateikia **kriterijus ir reikalavimus**, kurių, jo manymu, turėtų laikytis finansų rinkos dalyviai:

1. Finansų rinkos dalyviai, teikiantys finansines paslaugas⁶, neturėtų dalyvauti veikloje ar teikti paslaugų, susijusių su virtualiosiomis valiutomis.

Su virtualiosiomis valiutomis susijusia veikla ar paslaugomis laikytinas virtualiųjų valiutų pirkimas, laikymas ar pardavimas, ICO vykdymas ar žetonų platinimas, galimybės atsiskaityti už prekes ar paslaugas virtualiąja valiuta sudarymas, operacijų virtualiosiomis valiutomis vykdymas, virtualiųjų valiutų keitimo veikla, investavimas į virtualiąsias valiutas, išskyrus atvejus kai tai laikytina investavimu į finansines priemones, fondų, skirtų investuoti į virtualiąsias valiutas kūrimas, virtualiųjų valiutų piniginių administravimas ir kita panaši veikla.

Pažymėtina, kad vertimasis su virtualiosiomis valiutomis susijusia veikla nėra finansinių paslaugų teikimas, dėl ko FRD dalyvavimas tokioje veikloje gali būti nesuderinamas su jų veiklą reglamentuojančiais teisės aktais ir būtų pagrindas neišduoti licencijos ar atšaukti išduotą licenciją. Pavyzdžiui, Bankų įstatymo 4 straipsnio 3 punkte nurodyta, kad bankas, be finansinių paslaugų teikimo, gali verstis tik tokia kita veikla, be kurios neįmanoma teikti finansinių paslaugų, kuri padeda teikti finansines paslaugas ar yra kitaip tiesiogiai susijusi su finansinių paslaugų teikimu. Taip pat elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų, kolektyvinio investavimo subjektų dalyvavimas su virtualiosiomis valiutomis susijusioje veikloje būtų nesuderinamas su Mokėjimo įstaigų įstatymo 5 straipsnio 8 dalimi ir 6 straipsnio 11 dalimi, Elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatymo 11 straipsnio 8 dalimi ir 12 straipsnio 11 dalimi, ir Kolektyvinio investavimo subjektų įstatymo 4 straipsnio 3 ir 4 dalimis ir pan.

2. Laikydamasis šios pozicijos 1 punkto, FRD turėtų užtikrinti realų finansinių paslaugų veiklos atskyrimą nuo veiklos, susijusios su virtualiosiomis valiutomis ir užtikrinti tinkamą ir neklaidinančią komunikaciją dėl FRD teikiamų paslaugų pobūdžio, t. y.:

2.1. FRD, teikdamas klientams finansines paslaugas, neturėtų jų susieti su trečiųjų asmenų teikiamomis su virtualiosiomis valiutomis susijusiomis paslaugomis, t. y. nesudaryti sąlygų atsiskaityti virtualiosiomis valiutomis FRD išduotomis mokėjimo priemonėmis⁷ (pvz., iš anksto apmokėtomis (angl. *pre-paid*), debeto ar kredito kortelėmis ir pan.), nesusieti FRD išleistų (išduotų) mokėjimo priemonių su virtualiųjų valiutų sąskaitomis ir t. t.

2.2. FRD turi tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai vidaus ir išorės komunikacijai nesieti ir nenaudoti FRD pavadinimo, FRD priklausančių prekęs ženklų, domeno su veikla, susijusia su virtualiosiomis valiutomis.

2.3. FRD turėtų užtikrinti, kad FRD valdomoje erdvėje (FRD interneto svetainėje, mobiliojoje aplikacijoje, platformoje, bankomate, kliento el. paskyroje ir t.t.) ar trečiųjų asmenų valdomoje erdvėje, kurioje FRD teikia finansines paslaugas, FRD vidaus ir išorės komunikacijai pateikiama informacija (nuorodos) nesudarytų sąlygų klientų klaidinimui ir nekurtų įspūdžio, kad FRD teikia su virtualiosiomis valiutomis susijusias paslaugas ir (ar) tokios paslaugos yra

⁶ Finansinės paslaugos – paslaugos, apibrėžtos Finansų įstaigų įstatyme, taip pat draudimo veikla, nurodyta Draudimo įstatyme.

⁷ Mokėjimo priemonė – personalizuota priemonė ir (arba) tam tikros procedūros, dėl kurių susitaria mokėjimo paslaugų vartotojas ir mokėjimo paslaugų teikėjas ir kurias mokėjimo paslaugų vartotojas naudoja mokėjimo nurodymui inicijuoti (Mokėjimų įstatymo 2 straipsnio 27 dalis).

prižiūrimos, joms taikomi tokie patys apsaugos arba paslaugų standartai kaip finansinėms paslaugoms.

3. FRD, teikdamas finansines paslaugas klientams, kurie užsiima veikla, susijusia su virtualiosiomis valiutomis, turėtų užtikrinti, kad būtų laikomasi pinigų plovimo bei teroristų finansavimo prevenciją įgyvendinančių teisės aktų reikalavimų ir imamasi atitinkamų priemonių pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo rizikai valdyti:

3.1. Su virtualiosiomis valiutomis susijusi veikla ir paslaugos kelia didesnę pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo riziką, todėl FRD turi imtis atitinkamų pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos teisės aktuose nustatytų priemonių kylančiai rizikai mažinti ir valdyti.

3.2. FRD turėtų užtikrinti, kad, teikdamas mokėjimo⁸ ar kitas finansines paslaugas verslo klientams, susijusiems su virtualiųjų valiutų pardavimo ir keitimo veikla, operacijų virtualiosiomis valiutomis vykdymu ar pan., būtų įvertinta, ar toks klientas savo veikloje įgyvendina veiksmingą pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo rizikos valdymo kontrolę (asmenų, besinaudojančių tokių klientų paslaugomis tapatybės nustatymas ir patikrinimas, kliento pažinimo reikalavimų įgyvendinimas, operacijų stebėsenos užtikrinimas ir pan.). Tuo atveju, jeigu tokio kliento pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos kontrolė yra nepakankama, FRD privalo imtis papildomų priemonių pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo rizikai mažinti ir valdyti.

II. DĖL PIRMINIO VIRTUALIŲJŲ VALIUTŲ ŽETONŲ PLATINIMO

ICO – pradinis virtualiųjų valiutų žetonų platinimas, kuriuo siekiama pritraukti kapitalo ar investicijų naujo produkto arba paslaugos kūrimui, įmonės vystymui ar jos veiklos plėtimui. ICO vyksta internete, naudojant decentralizuotą viešą finansinių operacijų saugojimo sistemą (angl. *Distributed Ledger Technology, blockchain*) ir išleidžiamus žetonus parduodant už virtualiąsias arba realias valiutas. Išleisti žetonai priklausomai nuo konkrečios emisijos sąlygų jų savininkams gali suteikti skirtingų teisių, pavyzdžiui, teisę dalyvauti įmonės valdymo procese, teisę gauti įmonės pelno dalį, teisę gauti dalį įmonės pajamų, teisę gauti palūkanų už investuotas lėšas, teisę atgauti investuotas lėšas ir gauti papildomų pajamų įmonei išperkant žetonus, teisę naudoti produktą ar naudotis paslaugomis nemokamai arba atsiskaitant žetonais, teisę parduoti žetoną kitam asmeniui ir pan.

Investuotojai, įsigydami žetonus, paprastai, siekia skirtingų tikslų: paremti jiems aktualų projektą, tapti įmonės dalininku, gauti palūkanų ar investicinę grąžą, uždirbti iš kylančios žetonų kainos ir jų pardavimo antrinėje rinkoje, žetonais atsiskaityti už sukurtą prekę ar paslaugą ir kt.

Nors ICO vykdymas nėra reglamentuotas konkrečiais teisės aktais, tačiau, atsižvelgdamas į skirtingus ICO modelius ir skirtingas žetonų savybes, Lietuvos bankas siekia atkreipti ICO rengėjų ir žetonų platintojų dėmesį, kad tam tikrais atvejais šiai veiklai gali būti taikomi Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimai.

Kartu atkreiptinas dėmesys, kad faktas, jog konkrečiam ICO modeliui taikytinas bent vienas iš toliau išvardytų teisinio reguliavimo režimų, reiškia, kad atitinkami subjektai turi vadovautis šios pozicijos I dalyje numatytais apribojimais, t. y. prižiūrimi finansų rinkos dalyviai neturėtų dalyvauti veikloje ar teikti paslaugų, susijusių su virtualiosiomis valiutomis ir turėtų laikytis kitų pozicijos I dalyje nurodytų kriterijų ir reikalavimų.

⁸ Pavyzdžiui, mokėjimo sąskaitos atidarymas ir lėšų joje laikymas, galimybė už su virtualiosiomis valiutomis susijusias paslaugas atsiskaityti mokėjimo kortele (angl. *card-acquiring*) ar kita mokėjimo priemone, ar atliekant kredito pervedimą ir pan.

1. **Vertybinių popierių įstatymo taikymas.** Tais atvejais, kai ICO metu išleidžiami žetonai turi vertybinių popierių požymių (suteikia teisę į nuosavybę, įmonės valdymą ar suteikia akcininkams kitokių teisių, tokių kaip teisę gauti bendrovės pelno dalį dividendų ar kitu pavidalu, numato palūkanų mokėjimą ar žetonų išpirkimą ar kt.), taip pat sudaroma galimybė juos perleisti kitiems asmenims, prekiauti antrinėje rinkoje ar organizuotos prekybos vietose, jų siūlymui taikomos Vertybinių popierių įstatymo nuostatos. Prieš pradėdant tokių žetonų platinimą Lietuvoje, turi būti parengtas ir paskelbtas Lietuvos banko (arba kitos Europos Sąjungos valstybės narės kompetentingos institucijos) patvirtintas prospektas (išskyrus Vertybinių popierių įstatyme numatytas išimtis).

2. **Sutelktinio finansavimo įstatymo taikymas.** Tais atvejais, kai ICO turi Lietuvos Respublikos sutelktinio finansavimo įstatyme apibrėžto projekto požymių (verslo, profesinėms, mokslo, tiriamosioms ir kitoms reikmėms tenkinti parengtas projektas, kuriam įgyvendinti projekto savininkas siekia pritraukti lėšų iš visuomenės, skolindamasis iš finansuotojų arba suteikdamas jiems teisę dalyvauti valdant bendrovę ir formuojant jos kapitalą), platformos, per kurią vykdomas ICO, operatoriui turėtų būti taikomi Sutelktinio finansavimo įstatymo reikalavimai.

3. **Kolektyvinio investavimo subjektų veiklą reglamentuojančių įstatymų taikymas.** Tais atvejais, kai žetonus išleidžiantis subjektas ICO metu gautas lėšas kolektyviai investuoja į įvairius projektus (nebūtinai susijusius su virtualiosiomis valiutomis), siekdamas gauti gražos žetonų turėtojams, jo vykdomai veiklai turėtų būti taikomi kolektyvinio investavimo subjektų veiklą reglamentuojantys teisės aktai.

4. **Investicinių paslaugų teikimą reglamentuojančių įstatymų taikymas.** Tais atvejais, kai ICO metu išleidžiami žetonai turi finansinių priemonių (perleidžiamųjų vertybinių popierių, pinigų rinkos priemonių, pasirinkimo, ateities, apsigėitimo sandorių, kitų išvestinių susitarimų ar išvestinių finansinių priemonių) požymių, juos platinti gali tik licencijuoti finansų tarpininkai, kuriems yra taikomi Finansinių priemonių rinkų įstatymo reikalavimai.

5. **Antrinę rinką reglamentuojančių įstatymų taikymas.** Tais atvejais, kai ICO metu išleidžiami žetonai turi finansinių priemonių (perleidžiamųjų vertybinių popierių, pinigų rinkos priemonių, pasirinkimo, ateities, apsigėitimo sandorių, kitų išvestinių susitarimų ar išvestinių finansinių priemonių) požymių, subjektams, organizuojantiems ir (ar) vykdančioms aktyvią antrinę žetonų prekybą, arba subjektams, administruojantiems prekybos platformas, kuriose vykdoma antrinė žetonų prekyba, turėtų būti taikomi Finansinių priemonių rinkų įstatymo reikalavimai.

6. **Steigiamo FRD kapitalo formavimas vykdamas ICO.** Tais atvejais, kai ICO metu surinktas lėšas siekiama panaudoti steigiamo FRD kapitalui formuoti, yra taikomi konkrečiai finansų įstaigos formai keliami kapitalo formavimo reikalavimai. Pavyzdžiui, banko steigimo ar licencijavimo atveju, pagal Bankų įstatymo ir jį įgyvendinamųjų teisės aktų reikalavimus, turi būti pateikiama informacija apie kvalifikuotąją įstatinio kapitalo ir (arba) balsavimo teisių dalį turinčius asmenis, duomenys, kad bankas turi reikiamą minimalų kapitalą ir informacija apie tokio kapitalo kilmę. ICO vykdymas, siekiant suformuoti minimalų steigiamo FRD kapitalą, gaunant investicijų virtualiąją valiutą, vėliau jas konvertuojant į tradicines (centrinių bankų platinamas) valiutas, neturėtų riboti galimybės identifikuoti pirminį virtualiųjų valiutų turėtoją, siuntėją ar investuotoją, įskaitant veiklą, iš kurios jos gautos, taip pat priemones, kuriomis jos perduotos. Steigiamas FRD turėtų sudaryti sąlygas atsekti visą virtualiosios valiutos judėjimo schemą: nuo pirminio jos įgijimo, pardavimo iki išpirkimo.

Pažymėtina, kad, sprendžiant dėl konkrečių Lietuvos Respublikos teisės aktų taikymo ir apimties konkrečiam ICO atžvilgiu, turi būti analizuojamos ir vertinamos atitinkamo ICO sąlygos.